

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Славянски филологии

Специалност: (код и наименование)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Български език и литература и история

.....
Магистърска програма: (код и наименование)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина

--	--	--	--

:

История на българския език (СИД)

Преподавател: проф. д-р Маргарет Димитрова

Асистент:

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	0
	Практически упражнения (хоспетиране)	0
Обща аудиторна заетост		30
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	10
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	10
Обща извънаудиторна заетост		20
ОБЩА ЗАЕТОСТ		50
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		2
ОБЩО ЕКСТ		4

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Workshops {информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати)	
2.	Участие в тематични дискусии в часовете	20
3.	Демонстрационни занятия	
4.	Посещения на обекти	10
5.	Портфолио	
6.	Тестова проверка	30
7.	Решаване на казуси	
8.	Текуща самостоятелна работа /контролно	
9.		
10.		
11.		
12.	Изпит	40

Анотация на учебната дисциплина:

Основната цел на курса е даде знания на студентите да четат в оригинал и да анализират извори за историята на българския народ, култура, литература, фолклор и език. За тази цел студентите получават първоначални познания за историята на българските диалекти и за историята на българската книжовна норма през вековете (буквени знаци, правопис, граматичен строй). Историята на езика се разглежда на основата на познанията на студентите за историята на българския народ и на Балканите, видени в светлината на историята на Европа. По този начин се постига взаимно допълване с историческите дисциплини, като се акцентира на способността на студентите да четат и анализират различни исторически паметници според особеностите на правописните системи и езикови особености, характерни за българската история.

Предварителни изисквания:

Взети изпити по старобългарски език и старобългарска литература, история на средновековна България

Очаквани резултати:

Умения да работят с извори, писмени и устни, за историята, културата, фолклора, литературата на българите.

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

--

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Историята на българския народ и на Балканите и историята на българския език. Общности и език.	2
2	Източници за историята на българския език IX-XX век.: типове – домашни и чужди, писмени и устни. Кодекси, епиграфика, приписки, заемки, диалекти, фолклор. Български произведения, оригинални творби и преводи, запазени в преписи на старобългарски книжовен език, направени сред южните и източните славяни. Изкуство на средновековната книга.	2
3	Исторически извори и периоди. Знаем ли какъв е бил старобългарският език, преди да се появи старобългарската писменост (предписмен период)? Старобългарски ръкописи и надписи: глаголически и кирилски (X-XI век). Среднобългарски ръкописи (XII-XV век). Атонската и Търновската книжнина. Грамоти на българските владетели. Влахо-български грамоти. Чергедски молитви (българите в Трансилвания). Ръкописи на книжовен език на народна основа (дамаскини) XVII-XIX век (какво е четял Иванчо Йотата и защо има такова прозвище?). Ръкописи, писани с латински букви и с гръцки букви от XVIII в. Приписки. Записи на диалектни форми от XIX-XX век.	8
4.	Основни български гласни. Промени през вековете. Букви за означаването им в глаголицата и кирилицата. Какво са означавали буквите ж, ѝж, ѡ, ѣ, ѣ и др. Юсов (дву-, три-, четириюсов) правопис, безюсов, едноюсов източнославянски правопис. За какво се бори Константин Костенечки? Анализи на текстове.	4
5.	Граматичен строеж на българския език. Падежна система. Изчезване на падежите.	4
6.	Граматичен строеж на българския език. Промени с глагола. Съдбата на инфинитива и причастията. Обогаляване на наклоненията.	4
7.	Граматични архаизми в българския фолклор и литература от XX век. Остатъци от падежи. Остатъци от сложни форми на прилагателните. Съкратен инфинитив. Форми за бъдеще време в народните песни от различни краища. Анализ на текстове.	2
8.	Лексикално многообразие и богатство на езика на българските ръкописи и диалекти. Промени в значенията	2

	през вековете. Работа с речници.	
9.	Развой на българския език в балканска езикова среда. Балкански езиков съюз. Контакти на българския език с останалите балкански и славянски езици.	2

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Типове извори за историята на българския език. Многообразие на изворите от различните епохи.
2	Средновековните български ръкописи.
3	История на вокалната система на българските диалекти.
4.	Промени в граматичния строй на българския език. Имена и местоимения.
5.	Промени в граматичния строй на българския език. Глагол и причастия.
6.	Езикови архаизми в българските диалекти и в българската литература и фолклор.
7.	Чужди извори за историята на българския език.
8.	Извори за българския език според графичната система и правописа.

Библиография

Основна:

Валентин Гешев. *История на българския език: езикова структура, книжовна традиция, степен на обособеност*. София, 2022

Иван Добрев. *Старинни народни думи*. С. Библиотека “Родна реч омайна”, 1987 г.

Увод в изучаването на южнославянските езици. С., 1986 г.: само две глави от Румяна Златанова. *Старобългарски език и История на българския език*.

Кирил Мирчев. *Българският език през вековете*. София, 1964.

Климентина Иванова. *В началото бе книгата*. София, 1во из. 1983, 2ро изд. 20022.

Анна-Мария Тотоманова. *Из историческата фонетика на българския език*. София, 1992, 2001.

Анна-Мария Тотоманова. *Из историята на българския език. Сборник статии*. София, 2009.

Иван Харалампиев. *История на българския език*. Велико Търново, 1992.

Електронен курс по история на българския език в ел. платформа e-medievalia (проф. Анна-Мария Тотоманова, М. Димитрова)

4.VII. 2025

Маргарет Димитрова

Учебната програма е приета с протокол № 7 на ФС на ФСлФ от 8.07.2025 г.